

Sosyal Zekanın Yöneticilerin ve Öğretmenlerin Çatışma Yönetimi Stratejileri Üzerindeki Etkisi

Salih ŞAHİN¹

Doç. Dr. Fulya YÜKSEL-ŞAHİN²

Eğitim sistemi toplumun varlığının devam ettirmesinde önemli rol oynayan sosyal bir yapıdır. Diğer sistemler gibi bu sistemde kendisinden beklenenleri karşılayabilmesi sistemi oluşturan örgütlerin verimli ve etkili çalışmasına bağlıdır. Eğitim hizmetlerinin hedefine ulaşmasında en büyük sorumluluk ise bu hizmetlerin yürütülmesiyle görevli olan okullara ve bu okulların yönetici ve öğretmenlerine düşmektedir. Bu nedenle okulların etkili olarak çalışmasının önündeki engellerden birisi olan kurum içi çatışmaların nedenlerinin bilinmesi ve bu çatışmaların çözülmesi gerekmektedir. Aksi durumda kurumun içerisinde barışın sağlanması, çalışanlar arasında uyumun oluşturulması ve başarıya ulaşması beklenemez.

Eğitim örgütleri de toplumu oluşturan diğer örgütler gibi belli bir amacı gerçekleştirmek üzere kurulmuş ve çoğunluğu birbirinden farklı uzmanlık alanlarında yetişmiş işgörenleri barındıran örgütlerdir. Bunun yanısıra amaçlarının toplumun tüm bireylerini yakından ilgilendirmesi ve üretim konusunu insanın oluşturması gibi özellikler bu örgütleri diğer örgütlerden önemli ölçüde ayırmaktadır. Örgütlerdeki çatışmaların genellikle örgüt bireyleri arasındaki anlaşmazlıklar ve farklılıklardan kaynaklandığı göz önüne alındığında, eğitim örgütlerinin ayırıcı özelliklerinden dolayı daha fazla çatışma kaynaklarına sahip olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır (Gümüşeli, 1994)

Çatışma; gerek fizyolojik gerekse sosyo-psikolojik ihtiyaçların sağlanmasına engel olan sıkıntıların meydana getirdiği gerginlik halidir. Örgütler açısından bakıldığında ise, bireylerin ve grupların birlikte çalışma zorunlulukları ve bu zorunluluktan kaynaklanan sorunların normal faaliyetleri durdurmasına ya da karıştırmasına neden olan olaylar olarak tanımlanabilir. Çatışma, çalışma

¹ Bahçelievler Dede Korkut Anadolu Lisesi, salihogsahin@hotmail.com

² Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD, fusahin@yildiz.edu.tr

ortamlarının bireysel ve grupsal farklılıklarının kaçınılmaz olarak ortaya çıkardığı anlaşmazlık durumudur (Eren, 2007).

Çatışma bireysel, grupsal ya da örgütsel etkileşimin doğal bir sonucudur. Bu nedenle etkileşimin olduğu bir ortamda çatışmasız bir yaşam beklentisinden söz edilemez. Yaşamın belirtisi olan ve teşhis edilemeyen, anlaşılamayan, bunlara bağlı olarak yönetilemeyen çatışma örgütsel kaynakların verimsiz kullanılmasına, çatışan taraflar arasında psikolojik baskıya ve çatışmadan etkilenen bireylerin enerjilerini zararlı yönde kullanmalarına yol açabilir. Öte yandan, çatışma yönetiminde başarılı olunan ortamlarda, hayal gücünün ve yeniliğin artması, amaç ve uygulamaların geliştirilmesi ve iyi bir iletişim ağı ile sürekli bilgilendirilen çalışma gruplarının oluşumu ile sonuçlanabilir. Çatışmanın istenilen biçimde yönetilmesi, yöneticinin bu alandaki gerekli bilgi, beceri ve tutumu kazanması ile mümkündür (Gümüşeli, 1994).

Thorndike'ka göre sosyal zeka, insan ilişkilerinde akıllıca davranmaktır. Bu akıllıca davranmanın içerisinde insanları ve olayları anlama, olabilecekleri önceden sezme ve olayların durumuna müdahale ederek, kendi istediği biçimde sonuçlanmasını sağlayacak yeteneğe ve beceriye sahiptir (Karadoğan, 2010).

Sosyal zeka diğer insanları tanımak ve onlarla başarılı bir etkileşim içerisinde olmak için kullanılır. Sosyal zekası baskın olan insanlar, insanlarla ilgilenmek, onlarla birlikte çalışmak, onlarla birlikte öğrenmek ve onlara öğretmek zevk aldığı durumlardır. Liderlik becerileri, arkadaş ilişkileri ve empatik olabilme sosyal zekası yüksek olanların belirgin özellikleridir. Yaşamda başarıyı etkileyen en önemli etkenlerden birisi sosyal zekadır. Çatışmaları çözmede ve aile içi sorunları gidermede başarılıdırlar (Selçuk ve diğerleri, 2002).

Okullardaki çatışmalar içerisinde en sık rastlanılanı müdür ve öğretmen çatışmalarıdır. Müdürün çatışmaları okulun ve kişilerin yararına olacak biçimde yönetmeleri gerekmektedir. Bu hem mesleki başarıları, hemde okulların etkinliğinin sağlanmasında büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle Eğitim sistemimizin içerisinde önemli bir yeri olan ilkökul, ortaokul ve liselerde çalışan, yönetici ve öğretmenlerin iş yaşantılarında kendi aralarında çıkan çatışmaları nasıl yönettiklerini öğrenmek araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır.

Yukarıda verilen problemin daha ayrıntılı incelenmesi için aşağıda belirtilen sorulara yanıt aranmıştır.

1. Öğretmenlerin ve yöneticilerin sosyal zeka ve çatışma yönetimi stratejileri düzeyleri nedir?
2. Sosyal zekanın öğretmenlerin ve okul müdürlerinin çatışma yönetimi stratejileri düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi var mıdır?
3. Cinsiyetin öğretmenlerin ve okul müdürlerinin çatışma yönetimi stratejileri düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi var mıdır?
4. Eğitim durumunun öğretmenlerin ve okul müdürlerinin çatışma yönetimi stratejileri düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi var mıdır?
5. Görevin öğretmenlerin ve okul müdürlerinin çatışma yönetimi stratejileri düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi var mıdır?
6. Kıdemin öğretmenlerin ve okul müdürlerinin çatışma yönetimi stratejileri düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi var mıdır?
7. Medeni durumun öğretmenlerin ve okul müdürlerinin çatışma yönetimi stratejileri düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi var mıdır?

Araştırma, sosyal zekanın, cinsiyetin, kıdemin, yapılan görevin ve medeni durumun öğretmenlerin ve yöneticilerin çatışma yönetimi stilleri düzeyleri üzerindeki etkisini incelemeye yönelik olarak yapılmış olan betimsel bir çalışmadır. Araştırma, 2015 - 2016 eğitim öğretim yılı İstanbul ili, Avrupa yakası, Bahçelievler, Bakırköy, Bağcılar ve Küçükçekmece ilçelerindeki resmi ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında görev yapan 275 öğretmen ve 76 yönetici olmak üzere toplam 351 kişiye uygulama yapılmıştır. Araştırmada gerekli verileri elde etmek için “Tromso Sosyal Zeka Ölçeği (TSZÖ)”, “Çatışma Yönetimi Stratejileri ölçeği” ve “Kişisel Bilgiler Formu” kullanılmıştır.

Verilerin toplanması amacı ile ölçekler öğretmenlere ve yöneticilere uygulanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde SPSS 21 Paket Programı’ndan yararlanılmıştır. Araştırmada, öğretmenlerin ve yöneticilerin çatışma yönetimi stilleri düzeylerinin sosyal zekaya, cinsiyete, kıdeme, yapılan göreve ve medeni duruma göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek için MANOVA, Fisher LSD (Least Significant Differences Test/En Küçük Anlamlar Farkı) Testi ve t-testi yapılmıştır. Araştırmada, anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Zeka, Çatışma Yönetimi, Yönetici, Öğretmen

Kaynakça

- EREN, E. (2007). “Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi”. Beta Yayınları. İstanbul.
- GÜMÜŞELİ A. İ., (1994) “İzmir Orta Öğretim Okulları Yöneticilerinin Öğretmenler ile Aralarındaki Çatışmaları Yönetme Biçimleri” Doktora Tezi
- KARADOĞAN, N.B., (2010), “Yöneticilerin Sosyal Zeka Seviyelerinin Çalışanların İş Doyumuna Etkisi” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- SELÇUK, Z., Kayılı, H., ve Okut, L. (2002), Çoklu Zeka Uygulamaları, Nobel Yayınları, Ankara